

Застосування частини 3 статті 631 ЦКУ в договорах про закупівлю електричної енергії

Зміст

[Зміна ціни в договорі про закупівлю електричної енергії](#)

[Аналіз судової практики щодо зміни ціни в договорі про закупівлю електроенергії](#)

[Висновки та рекомендації](#)

Ця стаття присвячена темі застосування частини 3 статті 631 Цивільного кодексу України у договорах про закупівлю електричної енергії. Також ви дізнаєтесь правову позицію Великої Палати Верховного Суду щодо заборони збільшувати ціну товару більш ніж на 10 % від початково встановленої ціни в договорі про закупівлю.

Зміна ціни в договорі про закупівлю електричної енергії

Постійні коливання ціни зумовлюють необхідність внесення змін до укладених договорів про постачання електричної енергії в частині зміни ціни за одиницю товару, і саме до таких змін прикута найбільша увага контролюючих органів.

З'ясуємо, які аспекти слід враховувати під час роботи з таким специфічним товаром, як електроенергія, та як визначити оптимальний порядок застосування норм [Закону](#) України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон) та [Особливостей](#) здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою КМУ від 12.10.2022 № 1178 (далі — Особливості), зокрема у разі потреби змінити ціну.

Порядок формування та зміни ціни у договорі про закупівлю залежить від передбаченого в договорі про закупівлю способу ціноутворення:

фіксована ціна. Так, у разі, якщо за результатами закупівлі укладено договір про

постачання електричної енергії споживачу з фіксованою ціною, необхідність внесення змін виникає у разі коливання ціни товару на ринку, що зумовлює неможливість здійснювати постачання за ціною, яка визначена в договорі. Підставою для внесення змін до істотних умов договору в такому разі є [підпункт 2 пункту 19 Особливостей](#);

чи

формульний розрахунок. При роботі з договором, який передбачає формульний розрахунок та зміну ціни на підставі підпункту 7 пункту 19 Особливостей, у зв'язку зі зміною середньозважених цін на електроенергію на ринку «на добу наперед», що застосовуються в договорі про закупівлю, необхідність визначення нової ціни виникає **у кожному розрахунковому періоді**, оскільки розрахунок вартості 1 кВт·год здійснюється із застосуванням середньозваженої ціни електричної енергії, що склалась на ринку «на добу наперед» у відповідному календарному місяці.

За таким підходом фахівцями порталу Радник підготовлено [приклад проєкту договору про закупівлю електричної енергії](#) згідно зі зміною відповідно до підпункту 7 пункту 19 Особливостей.

Уникнути правових ризиків при укладенні та виконанні договорів про постачання електроенергії, особливо в частині змін цін, допоможе аналіз судової практики.

Аналіз судової практики щодо зміни ціни в договорі про закупівлю електроенергії

Відповідно до статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Саме Верховний Суд, як найвищий суд у системі судоустрою України, формує правову позицію, у тому числі щодо питань, пов'язаних зі сферою енергетики, і саме ця позиція має вирішальне значення при вирішенні спорів у сфері постачання електричної енергії, у тому числі із контролюючими органами.

24.01.2024 Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову у справі № 922/2321/22, яка набула великого резонансу у зв'язку із встановленням заборони збільшувати ціну товару більш ніж на 10 % від початково встановленої ціни в договорі про закупівлю.

Наразі серед замовників та учасників публічних закупівель існує думка, що із прийняттям

постанови КМУ від 12.10.2022 № 1178 постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.01.2024 у справі № 922/2321/22 є актуальною лише для правовідносин, що виникли до прийняття Особливостей.

У свою чергу, контролюючі органи та судові інстанції дотримуються думки, що правова позиція Великої Палати Верховного Суду від 24.01.2024 у справі № 922/2321/22 є актуальною і під час дії правового режиму воєнного стану та постанови Кабінету Міністрів України № 1178 від 12.10.2022 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування».

Зокрема, у постанові Верховного Суду від 21.08.2024 у справі № 918/16/24 вказано, що постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 не передбачає внесення змін до Закону, а лише встановлює певні особливості щодо процедури здійснення публічних закупівель під час дії воєнного стану. Отже, в будь-якому випадку сторони договірних відносин мають керуватися обмеженнями, встановленими, зокрема, у пункті 2 частини 5 статті 41 Закону. Аналогічна позиція викладена в постанові Верховного Суду від 18.06.2024 у справі № 922/2595/23.

Тому при укладанні додаткових угод, які передбачають збільшення ціни, сторонам у будь-якому разі рекомендуємо врахувати позицію судових інстанцій, яка вказує, що не досягається мета Закону, яка полягає в забезпеченні ефективного та прозорого здійснення закупівель, створенні конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобіганні проявам корупції в цій сфері та розвитку добросовісної конкуренції, оскільки продавці з метою перемоги можуть під час проведення процедури закупівлі пропонувати ціну товару, яка нижча за ринкову, а в подальшому, після укладення договору про закупівлю, вимагати збільшити цю ціну.

Але згадана постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.01.2024 у справі № 922/2321/22 містить також інші положення, на які як замовникам, так і учасникам публічних закупівель варто звернути свою увагу. Адже крім правової позиції щодо питання, чи дозволяють норми пункту 2 частини 5 Закону збільшувати ціну товару більш ніж на 10 % від початково встановленої ціни в договорі про закупівлю, Верховний Суд надав інший важливий висновок, який буде обов'язково братися до уваги контролюючими органами та судовими інстанціями.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.01.2024 у справі № 922/2321/22

Зокрема, у згаданій постанові Великої Палати Верховного Суду викладено позицію щодо зміни ціни у договорі, яка відбувається після передачі товару. У пунктах 54-55 постанови

вказано таке:

«**54.** Із системного тлумачення наведених норм ЦК України, ГК України та Закону № 922-VIII вбачається, що ціна товару є істотною умовою договору про закупівлю. **Зміна ціни товару в договорі про закупівлю після виконання продавцем зобов'язання з передачі такого товару у власність покупця не допускається.**

55. Зміна ціни товару в бік збільшення **до передачі його у власність покупця** за договором про закупівлю можлива у випадку збільшення ціни такого товару на ринку, якщо сторони договору про таку умову домовились».

Наведену правову позицію не варто розглядати лише у взаємозв'язку із висновком про неможливість зміни ціни товару більше ніж на 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами в договорі за результатами процедури закупівлі, адже у частині, яку ми зараз розглядаємо, йдеться про порядок зміни ціни, **пов'язаний із моментом передачі товару у власність.**

Правова позиція Великої Палати Верховного Суду ставить можливість зміни ціни на товар у договорі про закупівлю у пряму залежність від моменту передачі цього товару у власність покупця та полягає у тому, що така зміна можлива лише до виконання продавцем зобов'язання з передачі такого товару у власність покупця.

При цьому чинне законодавство у галузі електроенергетики **не містить чіткого механізму для фіксації моменту переходу права власності на електричну енергію, спожиту протягом певного періоду.** Тому проаналізуємо загальні норми Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) та Господарського кодексу України з цього питання.

Відповідно до статті 655 ЦКУ за договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Згідно із частинами 1, 2 статті 334 ЦКУ право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. Переданням майна вважається вручення його набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві майна, відчуженого без зобов'язання доставки.

Таким чином, враховуючи безперервність споживання електричної енергії, момент переходу права власності сторонам необхідно обов'язково обумовити в договорі.

Увага! Оскільки законодавство не містить конкретних вказівок щодо порядку переходу права власності на електричну енергію, сторони мають право самостійно визначити, коли саме товар вважається таким, що переданий у власність споживача.

На практиці у договорах про постачання електричної енергії розрахунковим періодом є календарний місяць, про що прямо вказується у відповідному договорі. Приймання-передавання товару здійснюється на підставі відповідних актів приймання-передавання товару, що укладаються та підписуються сторонами після завершення кожного розрахункового періоду (календарного місяця).

Порада! Щоб дії замовників та постачальників під час укладання угод про зміну ціни не суперечили правовій позиції Великої Палати Верховного Суду щодо неможливості зміни ціни після передачі товару у власність, у договорах із формульним розрахунком варто обумовити, що **перехід права власності на товар відбувається у кожному розрахунковому періоді, після підписання обома сторонами акта приймання-передавання товарної продукції.**

При цьому додаткові угоди про зміну ціни необхідно укладати НЕ ПІЗНІШЕ дати підписання такого акта.

Висновки та рекомендації

Не радимо при складанні додаткових угод про зміну ціни до договорів про закупівлю електричної енергії використовувати положення частини 3 статті 631 ЦКУ, яка зазначає, що сторони можуть встановити, що умови договору застосовуються до відносин між ними, які виникли до його укладення, оскільки правова позиція Верховного Суду полягає у необхідності визначити ціну товару до передачі його у власність.

У договорах із формульним розрахунком, де передбачено встановлення нової ціни у кожному розрахунковому періоді, у зв'язку із зміною середньозважених цін на ринку «на добу наперед» у такому розрахунковому періоді, можна передбачати, що ціна за одиницю товару визначається для кожного розрахункового періоду у відповідній додатковій угоді, яка укладається сторонами не пізніше дати підписання акта приймання-передавання.

У договорах **із фіксованою ціною**, де збільшення ціни за одиницю товару відбувається у зв'язку із коливанням цін на ринку за підпунктом 2 пункту 19 Особливостей, радимо застосовувати збільшену ціну за одиницю товару не раніше дати підписання додаткової угоди обома сторонами та враховувати позицію, викладену у постановах Верховного Суду щодо порядку зміни ціни.

Зазначимо, що ви можете завантажити [шпаргалку щодо закупівлі електроенергії](#). Також читайте:

«Стаття 631 ЦКУ в закупівлях за Особливостями»;

«Практика ДАСУ щодо (не)правомірності застосування частини 3 статті 631 ЦКУ».

Більше інформації про закупівлі електричної енергії — в електронній книзі [«Закупівля електричної енергії в період дії воєнного стану»](#)